

Pál-Antal Sándor

Topler Simon, a képviselő (1806–1852)

Az 1848 előtti rendi országgyűléseken még ritka kivételnek számított a polgári származású (azaz nem nemes) küldöttek jelenléte. Topler Simon marosvásárhelyi városi jegyző közékük tartozott.¹

A Topler család Mária Terézia idején Morvaországból telepedett be Erdélybe. A család őse, Simon (1700–1792) katonaként jött Erdélybe. Kolozsváron letelepedett és borkereskedésből megalapozta vagyoni állapotát. 1860-ban megházasodott, elvette Gold Máriát (1731–1830), akitől öt fia született: Simon, István kőedény-gyáros, Imre, Antal és János. A negyedik fiú, Antal (1783 k.–1874) Kolozs szabadalmas mezővárosba telepedett, ahol feleségül vette a polgári családból származó Ajrizser Antóniát, és aktívan részt vett az ottani közéletben. Évtizedekig volt városi tanácsos, majd főbíró (1839–1842). Ő volt a város követe az 1834–1847 között tartott erdélyi diétákon, valamint az 1848-as pesti népképviselési országgyűlésen. Négy gyereke volt: Sándor, Simon, Jozefa és Károly. (Megjegyezzük, hogy az 1848. évi utolsó erdélyi rendi országgyűlésen nem Topler Antal, az apa képviselte Kolozs városát, hanem Károly nevű fia.)

Topler Antal második, Simon nevű Kolozsváron született 1806-ban. Iskolai végzettségét, sajnos, nem ismerjük. Feltételezzük, hogy jogi tanulmányokat végzett szülővárosában, és valószínűleg a Királyi Táblánál letöltött joggyakornoki időszak után Marosvásárhelyen maradt. Már 1831-ben a városi tisztviselők között találjuk kebli pénztárosként (allodiális perceptor), ami egyben azt is jelenti, hogy az esküdtek testületének tagja, ismertebb latin szóhasználattal centumpater lett.² Bizonyosan jó szónoki képességgel és alapos szakmai felkészültséggel rendelkezett, mert két év múlva – 1833-ban – már a városi esküdt közönség szószólója (vezetője) és egyben „osztóztató” feladatokat is ellát. 1836-ban rendőrbiztossegéd, 1838-ban aljegyző és a közigazgatási javak jegyzőkönyvvivője, 1840-ben rendes, azaz főjegyző és az „osztályos perek” jegyzőkönyvvivője. Ezután 1848-ig kétévenként váltakozva, hol aljegyző, hol főjegyző.³ Az 1848-as forradalmat aljegyzői tisztségben érte meg.

---

¹ *Szathmáry Pap Károly erdélyi országgyűlési arcképcsarnoka 1842.* Közzéteszi Murádin Jenő. Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség – Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány, Budapest, 2008, 168-169.

² Mivel városi tisztséget csak városi polgár vállalhatott, Topler is városi polgárrá kellett váljon. Nevét azonban sem az új polgárokat nyilvántartó korabeli polgárlajstromban, sem a polgárdíjakat nyilvántartó számadáskönyvekben, az „incorporáltak” között nem találtuk.

³ A tisztségviselésre vonatkozó adatokat lásd az 1831., 1833., 1836., 1838–1848. évekre szóló erdélyi tiszti névtárakban (*Schematismus M. Principatus Transsylvaniae ad annum ...*) A jegyzői és aljegyzői funkciók kétévenkénti változtatásának oka az akkori választási rendszerből fakad. Marosvásárhelyen ugyanis a városi

Főjegyzőként már az 1841–1843. évi erdélyi országgyűlésen képviseli a várost.

Az eddigi szakirodalom úgy tudja, hogy Simon 1839–1840-ben városi aljegyző, 1842-ben már főjegyző volt.⁴ Ami téves. És az az állítás is téves, hogy első ízben az 1848. májusi-júniusi erdélyi rendi diétán lett Marosvásárhely követe. Valójában mindvégig megmaradt városi al- vagy főjegyzőnek, és tagja volt a városi esküdt közönség testületének. A tanácsrendszeres referense, főként jogi kérdésekben. Egyik ilyen ügyködése a városi polgárjogszerzés kérdésének újbóli szabályozására vonatkozott.

A városi polgárrá avatás régi gyakorlata – a hivatalos eskütétel, és egy előre megállapított illeték lefizetése a 19. század első felében túlhaladottnak bizonyult, és annak betartásáról valószínűleg 1815-tel kezdődően lemondtak. Ennek a gyakorlatnak a felújítása és egy új szabályozás kidolgozásának a kérdése 1847-ben került terítékre. Topler Simon városi segédjegyző javaslatában előbb meghatározta a polgár fogalmát. „Polgár az – írta – aki a város hívségére hitét letette.” Azért tartja ezt a rövid megfogalmazást kimerítőnek, mivel „e körülírásban minden osztályzatúak befoglaltatnak, nemes úgy, mint nemnemes, birtokos, kererskedő, szóval mindenki, ki életkorúságánál, nemzeténél, vallásánál jóhírénel, nevénel fogva polgár lehet és akar lenni.”⁵ A továbbiakban ajánlotta a tanácsnak, hogy a rendezés alapelveként pontosan állapítsák meg a polgárok általános jogait és kötelességeit, a rendezésnek szolgáljon alapjául azon világszerte igazságosnak ismert elv, miszerint: „ki amely mértékben részesedik valamely társaság javadalmaiból, azon mértékben hordozza terheit is.” Javaslatait pontokba szedve ismertette a tanáccsal és az esküdtek testületével. Ajánlotta, hogy lényeges módosításokkal elevenítsék fel az 1604-ben bevezetett gyakorlatot: töröljék a házasság előzetes jóváhagyását; vezessenek be nagyobb polgári díjakat; töröljék az előjáróknak kijáró megvendéglést, de kárpótlásként az előjárók mentesüljenek a városi közpénztárba fizetendő díjaktól. A polgárrá válási illeték megkülönböztetését is javasolta, kétszer akkora illetéket számítva az idegenből ideszármazottakra, mint az itt születettek. Az idegenek polgárrá válási illetékeként 20 rénes forintot, a bennszülöttek díjaként 10-et javasolt. Illeték-fizetést javasolt a kereskedelmi tevékenységekre vonatkozóan is, a kocsmá és mészárszék tartásért a helyi

---

főbírói tisztséget kétévenként megújították, és azt a római katolikus és református vallású tanácsosok soraiból választott személyek szerre töltötték be. Ennek függvényeként a jegyzői tisztséget is vallási képviselteként váltogatták, de ellenkező sorrendben. Amikor a főbíró katolikus volt, a főjegyző református kellett legyen. Ugyanakkor az albíró (*projudex*) református, az aljegyző pedig katolikus volt. A katolikus vallású Topler akkor lehetett főjegyző, amikor a főbíró református volt. Ebből az okból kifolyólag a főjegyzői tisztséget 1840–1842-ben (ekkor a tisztújításra több mint két év után került sor) és 1845–1846-ban viselte, aljegyző pedig 1838–1839-ben, 1843–1844-ben és 1847–1848-ban volt.

⁴ Bota Szilamér: Topler Simon. In: *Az 1848–1849. évi első népképviselői országgyűlés almanachja*. Szerk. Pálmány Béla. A Magyar Országgyűlés kiadványa, Budapest, 2002, 911–912.

⁵ Pál-Antal Sándor: *A Székelyföld és városai*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2003, 71.

polgárnak 10 forintot, a boltnyitásért 50-et, az idegenből származó polgárnak ezek kétszeresét (vagyis boltnyitásért 100 forintot). Figyelmeztette a tanácsot, szoroson gondoskodjon arról, hogy a polgárrá vált személy kötelezettségeit betartsa, a hűségesküt haladéktalanul letegye és a kiszabott illetéket befizesse. Tekintettel volt a nemesi kiváltságokra is, amelynek értelmében szabályzatba foglalandónak tartotta, hogy a nemesek csak a hűségeskü letételére kötelezhetőek, mivel törvény szerint adómentesek, de ha üzletet akarnak nyitni, az illeték fizetésétől ők sem mentesülhetnek. Felhívta a figyelmet, hogy e rendezés egyben azt is jelenti, hogy aki nem városi polgár, az a városban vagyonnal nem rendelkezhet, és közhivatalt nem viselhet.⁶

Topler javaslatát a tanács és az esküdtek testületének 1847. december 10-én tartott közgyűlésén megvitatták, és véleményezésre átadták egy e célra kinevezett bizottságnak. Az ügyre 1849 folyamán kétszer is visszatértek, de a végleges döntéshozatal elmaradt. A forradalom révén beállt változások egy új korszak kezdetét jelentették, a polgári korét, amely számára ez a rendezési elgondolás elavultnak bizonyult.

Az országgyűlésre a város két követet küldhetett. Ezek egyike 1841–1849 között Topler Simon volt. Már az 1841–1843-as országgyűléseken aktív szerepet vállalt. Interpellált, véleményt mondott lényegbevágó kérdésekben. 1842-ben többek között a bírósági eljárások és az ítélkezés kapcsán sérelmezte a hatósági túlkapásokat és a törvények be nem tartását. Egy 1842. március 22-i országgyűlési felszólalása alkalmával a következőket mondta: „Az 1791-beli 24-ik articulus rendelkezésénél fogva közönséges bátorságosítás tétellett az iránt, hogy a nevetlen és csalárd feladások helyet nem fognak találni és ő felsége azon articulusban kegyelmes biztosítást nyújt, hogy a' bevádoltattak meg fognak hallgattatni. [...] Mégis ezen tisztelt törvény ellenére megtörtént több ízben, de közelebbről a' múlt 1840-k évben, hogy a közigazgatóság és egyes személyek ellen, a' nélkül, hogy a panasz felírás akár az igazgatósággal, akár egyes személyekkel közöltetett, és arra nézve meghallgattattak volna a' felséges királyi Fő Kormányzék által kinyomozás rendeltetett; és e' mellett a kinyomozás úgy vitetett végben, hogy a' vádlott a' személyeknek vagy tanúknak még neveit sem tudhatta [...]. Terhes e' sérelem tekintetes Karok és Rendek, mert [...] a' haza polgárainak személyes bátorságok veszélyeztetik.”⁷

⁶ Bővebben lásd: Pál-Antal: *i. m.* 66-77.

⁷ *Az Erdélyi Nagyfejedelemség 's hozzá visszkapcsolt Részek három Nemes Nemzeteiből álló Rendeinek Kolosvár szabad királyi városában 1841-ik Év November 15-ik napján kezdődött Ország-Gyűlésökről készített Jegyzőkönyv.* Kolozsvárt az Ev. Ref. Főiskola Könyv- és Kő-nyomó Intézetében, 1841.; *Erdély Nagyfejedelemség 1841-ik év November 15-kére Kolosvár szabad királyi városba hirdetett Ország Gyűlésének Irománykönyve.* Kolozsvárt az Ev. Ref. Kőgyom Könyv- és Kőnyomó Intézetében, 1841–1843.; *Beszédvár. Záradécul az 1841/2-dik Országgyűlési Jegyzőkönyvhöz.* Szerkeszti és kiadja Hajnik Károly. I. és II. kötet. Kolozsvárt, Nyomtatott a Kir. Lyceum Intézetében. [1842].

Az 1848. május-júniusi erdélyi rendi országgyűlésen, mint Marosvásárhely követe, támogatta a polgári átalakulást és az uniót szentesítő törvényeket. Felszólalásaiban főleg a városok dézsmáinak megszüntetéséért és az „úrbéri kisajátított magán úri javadalmak státus adóssággá való változtatása”, tehát az állami kárpótlású jobbágyfelszabadítás mellett érvelt.

1848 nyarán a pesti első népképviselői országgyűlésen Dobolyi Sándorral együtt képviselte Marosvásárhelyt. Választását a Képviselőház igazoló bizottmánya 1848. július 10-én észrevételek nélkül igazolta. A névszerinti szavazásokon 1848. július 22. és december 29. között nyolc alkalommal is részt vett és mindig a kormány indítványait támogatta. Debrecenben, 1849 márciusában 2 forinttal járult hozzá a román fegyveresek által felégetett Nagyenyed menekültjeinek megsegélyezéséhez.⁸

1849. április 5-én tagja lett a Radical Pártnak, amelynek alapítási oklevelét apjával együtt aláírta.⁹

A szabadságharc leverése után elfogták, és a pesti cs. kir. Hadbíróóság eljárást kezdett ellene, azonban az uralkodó 1851. augusztus 25-én kelt rendelete alapján október 7-én felmentik. Szabadon bocsátása után azonban bekapcsolódott a Makk József-féle székelyföldi szervezkedésbe, és a tömeges lefogás során 1852. január 24-én éjjel letartóztatták, Dobolyi Sándor képviselőtársával együtt Nagyszebenbe szállították. A kivizsgálás ideje alatt, 1852. augusztus 16-án cellájában öngyilkos lett. Fiatal fogolytársa, Deák Farkas, mint becsületes jellemről és Marosvásárhely egyik legnépszerűbb emberéről emlékezett meg róla.¹⁰

Topler Simon nem volt nemes. Mégis a jobbágyos földesurak közé is tartozott. Ezt a helyzetet támasztja alá az a tény, hogy a Torda megyei Mezőszentjakab helységben 7 darabból álló, 108 hold területű, 2158 forint tőkeértékű úrbéres telekállomány után járt örököseinek kármentesítés.¹¹

In *Teremtő életek: Marosvásárhelyi személyiségek. Tanulmányok.* Szerk. Pál-Antal Sándor, Simon Zsolt. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2011, 157–162.

---

⁸ Bota *i. m.* 911–912.

⁹ Uo.

¹⁰ Deák Farkas: *Fogságom naplója.* Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, Téka sorozat, 1972, 70.

¹¹ Bota *i. m.* 911–912.